

7. Эмирова А.М. Феномен Дженгиза Дагджи. – Гражданская война и отечественная культура. 1920 г. ГУ Крымские международные Шмелевские чтения. Ялта, 13-17 ноября 1995 г. // Голос Крыма. – 1995. – 8 декабря.
8. Къандым Ю. «Къырымны ичимде ташыйым...» [«Крым ношу в себе...»] // Йылдыз. – 1992. – № 5-6. – с. 3-8.
9. Къандым Ю. «Язгъан шейлеримнинъ эписи акъикъят олгъанына емин этем...» [«Клянусь, что пишу правду, только правду...»] // Йылдыз. – 1997. – № 2. – с.3-17.
10. İ. Kocakarlan. Cengiz Dağcı'nın Dört Romani [«Четыре романа Дженгиза Дагджи»] –İstanbul [Стамбул]: 1992. – 172 s.
11. İsa Kocakarlan. Kırım'dan Londra'ya Cengiz Dağcı [«Из Крыма в Лондон: Дженгиз Дагджи»] – İstanbul [Стамбул]: 1998. – 288 s.

Полікарпова Ю.О. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВНЗІВ ІЗ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Комунікативний підхід у навчанні іноземним мовам передбачає надання великого значення вивченню лексики. Адже, саме лексична компетенція відповідає за вдале спілкування, коли співрозмовники розуміють один одного. Проте, протягом тривалого часу провідну роль в процесі навчання іноземним мовам відводили вивченню граматики. „Лексика була і залишається ігнорованою Попелюшкою в навчанні мови, - справедливо зазначає А.Шінан, - уподобання завжди віддавалися, і досі віддаються, двом сестрам Граматиці і Додатковій Граматиці” [6, с. 3]. Таке нівелювання значення лексики є, на наш погляд, невиправданим. Саме на необхідності і важливості вивчення лексичного матеріалу наголошують і сучасні дослідження з методики викладання іноземних мов (Дж.Елліс та Д.Сінклер, Т.Гедж, М.Льюїс, П.Нейшн, Дж.Річардз, А.Шінан, тощо) [1 – 6].

Цілком слушним видається нам зауваження Дж.Річардза стосовно того, що „...словник та лексичні одиниці знаходяться в центрі вивчення та комунікації. Ніяка кількість граматичного чи іншого типу лінгвістичного знання не може бути використана в комунікації чи дискурсі без посередництва лексикону” [5, с.ХІ]. Дійсно, за рахунок лексичних виразів можна підтримувати велику кількість елементарних комунікацій без значної допомоги з боку інших аспектів мовної системи.

„Викладачам, мабуть, необхідно здійснити ментальний перехід від думки про те, що мова є *лексикалізованою граматику*ю до думки, що вона є *граматикалізованою лексикою*” [6, с. 5] – робить висновок А.Шінан. Стосовно цього твердження ми схильні погодитися з ним, адже практично жоден граматичний матеріал неможливо пояснити без використання лексики. Крім того, як свідчить досвід роботи у ВНЗ, навіть якщо студент на достатньому рівні засвоїв граматичний матеріал, але не знає лексики, що зустрілася йому в тексті, він не зрозуміє цей текст.

Звичайно, ми не проголошуємо відмову від навчання студентів граматичним явищам мови, а просто робимо акцент на наданні словниковому запасові провідної ролі в процесі вивчення іноземної мови.

Робота над лексикою здебільшого перепадає на самостійні заняття студентів. Справа в тому, що при вивченні на практичних заняттях нового лексичного матеріалу студентам виявляється досить складно запам'ятати його не прикладаючи до цього спеціальних зусиль. Адже, як справедливо зазначає В.А.Кондратьєва, „...мінімальна повторюваність незнайомих слів в навчальних текстах, необхідна для їх запам'ятовування в процесі читання, повинна бути не менше 10-15 разів...” [7, с. 32] А, як свідчить аналіз навчального матеріалу, така повторюваність досягається досить рідко. Тому надзвичайно важливою є раціональна організація самостійної роботи студентів із вивчення нового лексичного матеріалу.

Вивчення лексики ставало об'єктом багатьох досліджень як вітчизняних, так і закордонних авторів [1-7], проте проблема підвищення продуктивності вивчення лексичного матеріалу студентами продовжує залишатися актуальною.

Метою даної статті є розробка методичних рекомендацій щодо оптимальної організації самостійної роботи студентів із засвоєння лексики.

Постійне кількісне та якісне збільшення словникового запасу має стати метою кожного, хто вивчає іноземну мову. Але досить часто у викладачів та студентів виникають питання: яка кількість слів необхідна для оволодіння іноземною мовою та які саме слова слід вчити.

П.Нейшн, відповідаючи на це питання в своїй праці „Вивчення словникового запасу іншої мови” (2001) зазначає: „Найамбіциозніша мета – знати всю мову (що за даними *Webster's Third New International Dictionary* становить близько 115 тисяч слів без урахування власних імен. – Ю.П.) Однак, навіть носій мови не знає всього словника мови. Адже існують численні спеціалізовані словники, такі як з ядерної фізики, комп'ютерної лінгвістики, відомі лише невеликій групі людей, які спеціалізуються в цих галузях” [4, с. 6]. Тому кількість вивчених слів іноземної мови має становити не менше 10 тисяч слів (що і передбачено програмою вищих навчальних закладів нефілологічного спрямування). Як пише П.Нейшн, за кожен рік свого молодого життя носій мови в середньому збільшує свій словниковий запас на одну тисячу слів [4, с. 9], до чого і повинні прагнути ті, хто ставить за мету оволодіння іноземною мовою на високому рівні.

П.Нейшн дає відповідь і на друге питання стосовно того, які слова обирати для вивчення. Так, він виділяє 3 групи слів: частовживані слова, спеціалізовані та рідковживані слова [4, с. 11-12].

„Існує невелика група частовживаних слів, які дуже важливі оскільки ці слова охоплюють дуже велику частину керівних слів в усних та писемних текстах і з'являються в усіх видах вживання мови,” – зазначає П.Нейшн [4, с. 13]. Таких слів налічується близько двох тисяч. Вони зібрані у *General Service List of*

English Words Майкла Веста. Останні дослідження в галузі лінгвістики свідчать, що слова, які належать до частовживаних слів, становлять близько 75 – 80 % будь-якого тексту, тоді як спеціалізовані слова становлять не більше 5 – 10 %, а рідковживані – лише 5 % [4, с. 11-12]. Виходячи з цього, саме на засвоєння групи частовживаних слів мають бути спрямовані зусилля як викладачів, так і студентів.

При вивченні лексичних одиниць студентам слід прагнути до повного засвоєння кожного частовживаного слова чи словосполучення, що, за словами Дж.Елліса та Д.Сінклера, передбачає наступне: „Розуміти слово в усному та письмовому представленні, згадувати його при потребі, вживати його з правильним значенням, граматично коректно користуватися ним, вірно його вимовляти, знати, які інші слова можна використовувати з ним, правильно писати це слово, вживати його у відповідних ситуаціях, знати, чи має воно позитивні чи негативні конотації, знати, коли використовувати його, а коли – ні” [1, с.4].

П.Нейшн розрізняє чотири основні напрямки, за якими можна розподілити засвоєння лексики: 1) пряме навчання, 2) безпосереднє вивчення, 3) побічне (випадкове) вивчення, 4) заплановані зустрічі [4, с. 16].

При прямому навчанні викладачу варто застосовувати різні методичні прийоми: семантизацію лексичних одиниць шляхом демонстрації предметів, ознак, дій або їх зображення і відповідного багаторазового називання; переклад рідною мовою; введення лексичних одиниць шляхом тлумачення (дефініції); семантизацію з використанням мовленнєвої здогадки; контекстуальну семантизацію; використання можливостей комп'ютера при введенні нової лексики тощо.

Слід зауважити, що тільки при прямому навчанні провідна роль відводиться викладачеві іноземної мови. Три інші напрямки роботи над лексикою передбачають активну роботу передовсім студента і здійснюються в процесі його самостійної роботи. Виходячи з цього, раціональна організація самостійної роботи тих, хто вивчає іноземну мову виявляється надзвичайно важливою, і для її успішності слід враховувати ряд факторів.

По-перше, робота студента має бути систематичною і методичною. Студент має переходити від простого матеріалу до більш складного, працювати щодня не менше однієї години.

По-друге, необхідною умовою продуктивного навчання є правильна мотивація роботи: кожен студент повинен чітко знати для чого він вивчає іноземну мову, які потреби і перспективи виникатимуть у нього, в яких галузях життя англійська мова буде йому потрібна, які можливості кар'єрного зростання (безпосередньо пов'язані з іноземною мовою) відкриватимуться йому і що він може пропустити через незнання мови тощо. До того ж, важливою є постановка студентом не абстрактних, а конкретних задач і цілей (наприклад, навчитися спілкуватися в ресторані: орієнтуватися в меню, замовляти їжу, просити допомоги офіціанта при потребі, сплачувати рахунок тощо).

По третє, у зв'язку з тим, що вивчення лексичного матеріалу значною мірою залежить від властивостей пам'яті, її тренування виявляється дуже важливим для успішного вивчення іноземної мови.

Як відомо, до основних процесів пам'яті належать: запам'ятовування, збереження, відтворення, розпізнавання, забування [8, с. 269].

Запам'ятовування – це процес сприйняття та подальшого збереження інформації [8, с. 263]. Перша стадія, як показує досвід, виявляється найскладнішою, і від того, наскільки раціонально студент зміг організувати свою роботу на цьому етапі, залежить успішність усього процесу вивчення лексики та мови в цілому. Враховуючи те, що у кожного індивідуума є певні уподобання і власний стиль навчання, запропонуємо декілька методик роботи над лексикою.

Усі нові слова, що зустрічаються студентам, слід записувати і заучувати шляхом багаторазових повторень. Для цього можна користуватися звичними словничками (так званими „вокабулярами” – від англійського *vocabulary*) – загальними зошитами, де записуються в окремі колонки слово, транскрипція, переклад (у додатковій колонці також можна зазначати особливості вживання слова, його синоніми або антоніми, спільнокореневі слова).

Більш продуктивним, на наш погляд, є вивчення лексики за допомогою карток. З плотного паперу або картону виготовляються карки невеликого розміру, щоб їх зручно було розмістити в руці (30x50 мм). У верхній частині картки пишеться англійське слово (бажано з транскрипцією), а в нижній - переклад рідною мовою. Коли всі нові слова з певної теми записані, слід переходити до їх вивчення. Наступна стадія – контроль. Спочатку перевіряють знання значення лексичної одиниці рідною мовою. Для зручності картки

profit
прибуток

можна зігнути посередині (скласти вдвоє) або при перекладі закривати рукою український відповідник англійського слова. Переходячи по порядку від одного слова до іншого, слід відкладати в один бік слова, значення яких засвоєно (так звані „легкі” слова), а в окрему стопку відкладати ті слова, які ще не вивчені належним чином. Переглянувши всі картки, знову так само працюємо з тими, що були ще не засвоєні. Робота ведеться доти, поки всі картки не перейдуть до стопки вивчених слів. Після того, як студент з легкістю перекладає всі слова з англійської мови, розпочинається робота над засвоєнням зворотнього перекладу – з української (російської) мови на англійську (так само, як було описано вище).

syn	in-
come	
ant	loss
rw	profi-
teer	
profitable	
non-	
profitable	

У процесі роботи з лексикою професійного спілкування радимо зі зворотнього боку картки записувати синоніми, антоніми та спільнокореневі слова (за бажанням з перекладом). Зауважимо, що цей бік картки, як правило, заповнюється не одразу, а в процесі подільшої роботи над лексикою. А оскільки, як правило, слова в англійській мові багатозначні, спочатку радимо писати основне значення або те, з яким студент зустрівся в роботі (одне - два), а надалі розширяти цей ряд при кожній зустрічі з новим значенням уже відомого слова.

Зазначимо, що робота з картками дає студенту можливість активно задіювати в процесі роботи над лексикою як **довільну** пам'ять (т.т. запам'ятовування матеріалу з певним вольовим зусиллям), так і **недовільну** (т.т. автоматичне запам'ятовування, без вольових зусиль). Достатньо розкласти картки зі словами в тих місцях квартири, де студент часто буває і регулярно бачитиме їх (наприклад, прикріпити по 1-2 картки на холодильник, на дзеркало у ванній кімнаті, на внутрішній бік входних дверей, і після цього, кожен раз відкриваючи двері холодильника, дивлячись у дзеркало у ванній кімнаті або підходячи до входних дверей, студент натраплятиме на картки і мимоволі, автоматично запам'ятовуватиме те, що написано на них). Специфіка нашої пам'яті полягає в тому, що те, що ми сприймаємо мимоволі фіксується в мозку.

Як відомо з психології, за способом запам'ятовування матеріалу існують такі типи пам'яті: **зорова, слухова, моторна** [9]. Крім того, за характером психічної активності розрізняють **рухову, емоційну, образну, словесно-логічну** пам'ять [8, с. 255]. У зв'язку з цим доцільно запам'ятовувати інформацію, активізуючи різні типи пам'яті. Це підвищує швидкість заучування, збільшує довготривалість збереження інформації, покращує якість відтворення матеріалу.

Властивості рухової пам'яті активно використовуються при вивченні лексичних одиниць: коли дієслово супроводжується відповідною дією (у випадку, якщо дія досить умовна, абстрактна, слід спиратися на власну увагу), при механічному записуванні нового слова декілька десятків разів добре засвоюється його орфографічне написання, а при багаторазовому повторенні його вголос рухова активність мовденневого апарату допомагає запам'ятати правильну вимову слова. До речі, в останньому випадку, крім рухової, працюють також зорова і слухова пам'ять.

Образна пам'ять залучається до вивчення лексичного матеріалу створенням яскравих образів до слів та словосполучень.

Словесно-логічна пам'ять може також використовуватися при створенні образу тоді, коли в останньому наявне його вербальне відтворення. Крім того, цей вид пам'яті задіюється при побудові асоціативних зв'язків, логічних ланцюгів тощо.

Емоційна пам'ять активізується при наданні словам, образам або діям емоційного забарвлення, гумористичних, іронічних, сатиричних, гротескних, метафоричних, метонімічних або інших елементів.

Слід наголосити, що максимальне використання усіх властивостей типів пам'яті та задіяння різних її видів при вивченні англійської мови є необхідною умовою роботи.

Слід наголосити, що для найкращого запам'ятовування лексики слід обов'язково ставити конкретну ціль – не тільки сприйняти матеріал, а й запам'ятати його. Крім того, слід брати до уваги той факт, що запам'ятовування, включене до будь-якої діяльності, виявляється найбільш ефективним. До того ж доведено, що освідомлене запам'ятовування в декілька разів продуктивніше за механічне (т.т. запам'ятовування без усвідомлення логічних зв'язків між різними частинами матеріалу, що сприймається). Корисним прийомом засвоєння нового лексичного матеріалу є зіставлення його з раніше вивченим.

По-четверте, після того, як слово вивчене, слід переходити до наступної стадії – збереженні його в пам'яті. Дослідження в галузі психології свідчать, що специфіка пам'яті людини така, що вона може без особливих зусиль запам'ятати 7 лексичних одиниць за один раз [9]. Тому радимо вчити групи із 7 - 10 слів за один день. Вдосконалюючи свої знання з іноземної мови, студентам слід працювати обов'язково щодня по 1-2 години (мінімум 0,5 години). Це дозволить їм досягти значного прогресу в оволодінні іноземною мовою: вивчаючи по 7 – 10 лексичних одиниць за день, студент зможе збільшити свій лексичний запас на 2500 – 3500 слів протягом одного року (за бажанням студента ця цифра може виявитися значно більшою). І це цілком реально при правильній організації роботи.

Однак одноразового запам'ятовування слова виявляється недостатньо для того, щоб воно міцно закріпилося у лексичному запасі мовця. Обов'язковою умовою успішного опанування лексикою є повторення вивченого матеріалу. Психологи радять організувати процес навчання таким чином: первинне вивчення матеріалу (у нашому випадку 7 – 10 лексичних одиниць) шляхом багаторазових повторень, повтор вивченого через 30 – 60 хвилин, виконання численних вправ на закріплення матеріалу, через 1-3 дні здійснення самоконтролю знання лексики і правильності виконаних завдань, приблизно через тиждень остаточне закріплення знань, наступна активізація в пам'яті вивчених лексичних одиниць при роботі з новими групами слів, вибіркове повторення вивченої лексики [9]. Радимо повторювати вже вивчені слова якомога частіше (особливо ті, що запам'ятовувалися давно), оскільки лексичні одиниці мають тенденцію забуватися. У цьому процесі доцільно організувати повторення не окремих слів, а лексичних груп: слів за певною темою (форми бізнесу, зовнішня торгівля, банківська система тощо), за значенням (синоніми, антоніми, омоніми тощо), за формою (спільнокореневі слова, фразеологічні звороти).

По-п'яте, при роботі з лексикою студентам слід пам'ятати про розрізнення активного та пасивного словникового запасу мовця. Активний лексичний запас – слова, які людина часто використовує в усному та писемному мовленні й знає майже всі особливості їхнього значення.

Пасивний словник – слова, значення яких мовець може розпізнати, навіть якщо він вживає ці лексичні одиниці дуже рідко або взагалі не використовує у власному мовленні. Як правило, у тих людей, для кого

англійська мова є рідною, пасивний словниковий запас у 17 – 20 разів вищий за активний словник.

По-шосте, словниковий запас людини, що вивчає мову, необхідно постійно розширювати. Основними джерелами для черпання нового лексичного матеріалу англійською мовою мають стати: оригінальна наукова та художня література, свіжа преса, ділові папери, радіопередачі та аудіозаписи, телевізійні програми, художні, телевізійні, документальні стрічки, відеофільми.

Крім того, радимо студентам просто звертати свою увагу на будь-який англомовний матеріал, що оточує нас у повсякденному житті (реклама, бренди, назви фільмів, знаки, вивіски тощо), і робити аналіз цього матеріалу (з'ясувати походження слова чи виразу, особливості вживання, можливі коннотації, відповідність перекладу - можна пропонувати власний варіант перекладу, потім порівнювати його з оригінальним і робити певні висновки).

Додамо, що дуже корисною видається робота з різними видами словників (двомовним, фразеологічним, етимологічним, словником неологізмів, словником сленга тощо).

Усе, сказане вище, дозволяє зробити деякі висновки щодо організації самостійної роботи студентів:

- вивчення мови має бути систематичним та методичним;
- правильна мотивація підвищує продуктивність праці;
- пам'ять потребує постійного тренування;
- нові слова мають бути записані у словник або на картках і вивчені;
- у процесі навчання слід максимально використовувати можливості всіх видів пам'яті;
- набагато продуктивнішим є усвідомлене запам'ятовування, а не механічне;
- корисно зіставляти нові знання з уже відомим;
- вивчений лексичний матеріал потребує систематичного повторення;
- доцільно повторювати слова, організовуючи їх у групи (за темою, за значенням, за формою);
- усі доступні джерела розширення словникового запасу мають бути максимально використані;
- робота з різними видами словників (двомовними, одномовними, тематичними, фразеологічними тощо) виявляється дуже корисною;
- розширення потребує як пасивний, так і активний словниковий запас;
- вивчення мови - це величезна праця, на яку потрібен не один рік;
- віра у власні сили допомагає долати будь-які перешкоди.

Література

1. Ellis G., Sinclair D. Learning to learn English. – Cambridge: Cambridge university press, 1989.
2. Hedge T. Teaching and learning in the language classroom. – Oxford: Oxford university press, 2000.
3. Lewis M. The lexical approach. - Hove, UK: Language teaching publications, 1993.
4. Nation P. Learning vocabulary in another language. - Cambridge: Cambridge university press, 2001.
5. Richards J. Series editor's preface // Schmitt N. Vocabulary in language teaching. – Cambridge: Cambridge university press. – P. i – xiii
6. Sheehan A. Making sence of words // Forum, January, 2004. - Vol.42. – N 1. - P.2 – 9
7. Кондратьева В.А. Отбор лексики для учебного умения с использованием частотного словаря // Иностранные языки в школе. - №5, 1989.
8. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб: Питер, 2000.
9. Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.Я.Романова. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1979.

Пуреховская О.В.

ТВОРЧЕСТВО СИМЕОНА ПОЛОЦКОГО. К ВОПРОСУ О ЖАНРОВИМ МНОГООБРАЗИИ ЛИТЕРАТУРНОЙ ЭПОХИ РУССКОГО БАРОККО 2-Й ПОЛОВИНЫ XVII СТОЛЕТИЯ

В статье предпринята попытка нового – комплексного осмысления творческого наследия Симеона Полоцкого в контексте жанровой специфики.

Цель настоящего сочинения – проанализировать жанровое многообразие текстов Симеона Полоцкого в ключе четырехаспектного толкования.

В первую очередь внимание уделяется поэтике жанра «Вертограда многоцветного», а также других произведений, рожденных эпохой литературного барокко XVII века. Поэтому не случайно обращение к следующим терминам: *новая риторика, риторически – экзистенциальное принуждение, сознательное очуждение, вицефигура и архитипос*, - которые позволяют анализировать древнерусскую духовную словесность с риторических позиций.

Актуальность статьи заключается в переосмыслении и определении жанрового своеобразия известных текстов Симеона Полоцкого.

Научная новизна исследования состоит в рассмотрении текстов Симеона с точки зрения метода четырехаспектного толкования. Впервые сопоставляются «Вертоград многоцветный» Симеона Полоцкого и «Алфавит духовный» святителя Димитрия Ростовского – украинского духовного писателя, современника иеромонаха Симеона.

Теоретической основой исследования следует считать заключения В.К. Былинкина, Д.С. Лихачева, А.М. Панченко, Л.И. Сазоновой (их концепции предложены ниже, в тексте статьи). Однако базовыми представляются, в первую очередь, поэтические размышления древнерусского филолога Симеона Полоцкого и суждения современного литературоведа А.М. Панченко.